

avskrift av orig., som är i blyerts
ACC. NR. M. 7672: 1-14.

Landskap: Småland

Upptecknat av: Blenda Andersson

Härad: Åbo

Adress: Sköda, Vislanda

Socken: Vislanda

Berättat av:

Uppteckningsår: 1941.

Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Heltorndag och Pingst. s. 1-14.

(Tjälrbibliografi; forts. fr. M. 7671.)

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R M. 7672:1

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
 Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
 Socken: Vislanda Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1941. Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Heltorsdag och Pingst.

Min mor berättade, att då hon var barn skulle de på Heltorsdagsmorgon gå ut i skogen och bort vid sjön och plocka matnyttiga ägg ur fågelbon. Även de skulle de tidigt på morgonen gå ut och meta. Hade de fiskelycka under denna dag, finge de tur med fisket under hela året. Denna dag kallades också "den första måjtedan."

Och den som ville ha god gröda på sina åkrar skulle tidigt på Heltorsdagsmorgon innan solen gick upp bryta kvistar av al och sätta i jorden på åkrarna.

Heltorsdag var en stor kyrkedag i Vislanda då jag var barn. Då kom det främmande kyrkfolk till Vislanda kyrka både ifrån Virestad, Västra Torsås och Skatelövs socknar, och flertalet utgjordes av ungdom. Jag tyckte det var alltid så roligt på denna dag, för då kommo våra släktingar från Virestad på besök, sedan de bevistat gudstjänsten. Vislandaborna brukade återgälda dessa kyrkobesök med att gå till Virestads kyrka på Pingstdagen och till Västra Torsås kyrka på Midsommardagen. Ungdomen hade inga cyklar på den tiden att färdas på, utan de

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:2.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

utan de fingo gå till fots flera mil. Och för det skulle vara lättare att gå så lång väg, så var de skodonen och strumporna i handen, när de gingo både till och från kyrkan.

Mina föräldrar berättade, att på 1840-1850-talen var det så mycke främrat kyrkfolk vid Vislanda kyrka på Heltorsdag så icke alenast kyrkan var överfylld med folk utan hela kyrkogården, sockenstugården och långt ut i Lindås hage stodo människor. De sade, att denna kyrkdag liknade en marknadsdag. På alla vägar som ledde till kyrkan var en ström av åkara, ridande och gående. Och utanför kyrkogården hade en del knallar och krämare mött upp och utbjöd sina varor; även smeder, bleck- och kopparslagare, tunnbindare, garvare m.fl. yrkesidkare hade även infunnit sig och utbjöd sina alster. T.o. m. småsill som var "dragen" ifrån Karlshamn salufördes.

Efter gudstjänstens slut hände ej sällan att det uppstod gräl och slagsmål mellan folk ifrån olika socknar, sedan de förfäskat sig med sitt matsäckabrännivn ur sina medhavda "lommaflaskor." Det var en allmän sed, att de bjödo sina vänner och bekanta att smaka på sina matsäckar. Och när sen männen blevo

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:3.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

3.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

överförfriskade blev deras sinne lättretligt varför gräl och slagsmål snart uppstod.

Men detta kyrkliv i Vislanda började småningom avtaga redan i slutet på 1850-talet genom kraftigt ingripande av pastor Fovelin, som var nådårspräst hos prostinnan Cavallius. Sedan avtog denna sed mer och mer, så vid 1900-talets ingång var den helt försvunnen. Järnvägarna som byggdes inom socknen och Vislanda nya marknad bidro närmast därtill.

- På Heltorsdag skulle de vara klädda i sommarkläder första gången på året, när de gingo till kyrkan. Under förra delen av 1800-talet kallades denna dag för "vitärmadagen", emedan såväl män som kvinnor första gången på året gingo till kyrkan denna dag klädda i skjort- och särkärmarna. Dessutom voro männen klädda i en kulört väst och ett par kortbyxor med spänne vid knäna, vita ull- eller bomullstrumpor och röda hemvävda strumpeband med garntofsar i ändarna på banden, samt skor på fötterna. Kvinnorna voro klädda i en långärmasärk, ett kulört "lystykke",¹⁾ samt vanligen en blå vadmalskjol och n 1) livstykke långrandigt hemvävit förkläde. På huvudet hade de ett ljus-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M 7672 : 4

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

blommigt sommarkläde knutit under hakan. Och på fötterna hade de skor eller kängor och vita hemstickade strumpor av hemspunnit ull- eller bomullsgarn. I handen bar de en "kryddakost" antingen av lavendel, isop, åbrådd eller salvia jämte andra blommor.

Pingsthögtiden.

Pingst kallades för "pingels". Även denna högtid hade sin säregna högtidlighet. Min mor hade den förmågan, att vid varje helg införa en säregen högtidlig stämning i hemmet som synnerligen fängslade såväl de yngre som de äldre.

Inom hemmet fingo inga grövre sysslor utföras på pingstafton. På golvet i stugan ströddes färska granristallar. Och "pingesliljor", som mor odlade i trädgården, avbrötos och insattes i rummen. Dessa blommor tillhörde helgen, menade mor, och doften av nassisser påminner mig alltid om barndomens pingsthelger.

Min mor berättare, att förr i tiden skulle mödrarna gå till kyrkan på Pingstdagen och taga sina barn med sig. Och om en gift kvinna ej hade egna barn, så skulle hon låna andras barn och taga med sig till kyrkan, så fick kvinnan sedan tur

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR.

M 7672:5

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år 1880 i Vislanda

5.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med barn. Det troddes även, att barnen fingo lätt för att lära sig läsa, när de gingo i kyrkan denna dag.

Då jag var barn, fick jag ofta följa med mor till kyrkan. Det var det roligaste jag visste, och då var jag så glad, så glad, så det var omöjligt att äta frukost innan jag gick. Då jag var omkring 7 år gammal, fick jag ett år gå till kyrkan båda pingstdagarna. Det kom sig därav att jag fått två nya klänningar, en kyrkeklänning" och en "vardagsklänning". Det var ju en gammal sedvänja förr i tiden, att när de fått nya kläder, skulle de ha dem på sig första gång, när de gingo i kyrkan. Så blevo kläderna mera slitstarka, troddes det. Detta hade också jag hört berättas, och framhöll det som en förevändning, för jag skulle få följa med till kyrkan även på Annandag Pingst och ha min nya "vardagsklädning". Men då sade mor till mig: "Å, då där gamla talesättet ä ingen som rätta se ätte nu för tiden." Men jag bad envisst att få följa med till kyrkan, och då fick jag det.

Å vad det var roligt att gå med mor till kyrkan! Mor var uppe tidigt på morgonen för att göra undan alla syslor. Hon ville nämligen gå tidigt, så hon kom till kyrkan i god tid.

Skriv endast på denna sida!

ACC. Nr.

M. 7672:6.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

6.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På den tiden började gudstjänsten på söndagarna kl. 10 f.m.

Först gjorde mor mig i ordning, så jag blev kyrkeklädd, sedan klädde hon sig själv. Och när hon drog ut dragkistelådan där hon hade sina silkesjalar, klutar, näsdukar och förkläden, så var det för mig som jag fått se in i det allara heligaste. Där låg min moders konfirmationskläde och hennes brudförkläde, brudhalskläde och brudhandskar, etc. Där låg också min farmors brudhandskar av vitt skinn bråderade med silke i röda, gröna och skära färger. Dessutom låg där huvudkläden och förkläden som tillhört både min mormor och min farmor. Mor hade också där sin eaudecologneflaska, sin kryddosa och sin svampdosa med kedja, som hon fick av min far i brudgåva. Detta låg också förvarat i samma dragkista.

Då mor gick till kyrkan på högtidsdagarna klädde hon sig i svart silkesjalet med frans, men på en vanlig söndag under sommaren hade hon oftast ett ljust mollkläde, samt blommigt eller randigt förkläde. På böndagarna, Långfredagen och Allhelgonadagen var hon klädd i svart förkläde. Min mor hade alltid tvenne näsdukar med sig till kyrkan. Den ene, som hon använde

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:7

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

sig av, bar hon i fickan, och den andre låg väl sammanlagd ovan-
på psalmboken. Jag skulle också ha en näsduk, när jag gick till
kyrkan, och den skulle jag bära i handen, slät och fin och
väl ihopalagd.

När jag gick till kyrkan på Pingstdagen fick jag två
pingstliljor av mor, som jag skulle bära i handen jämte näs-
duken. Och själv tog hon några pingstliljor med sig till kyrkan
vilka hon bar i handen emellan näsduken och psalmboken.

O, så härligt det var att gå till kyrkan på Pingstdagen!
Det växte blommor över allt utmed vägen där vi gick. Och skogen
var full av fågelsång. Mor berättade då för mig, vad de olika
fåglarna hette, som sjöngo i skogen. "Sjunger de alltid lika
vackert som i dag?" frågade jag mor. "Ja, mitt barn", sa mor.
"De sjunger för att lova och prisa Gud. Du har väl hört psalmen:

Men såsom en fågel mot himmelens höjd

sig lyfter på lediga vingar.

Han lovar sin Gud, är glad och förnöjd,

när han över jorden sig svingar!

Därför böra vi människor också tacka och lova Gud", tillade
mor. När vi kommo till Elnaryd damm, tycke jag där var så vackert.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:8

Landskap: Småland
Härad: Allbo
Socken: Vislanda
Uppteckningsår: 1941

Upptecknat av: Blenda Andersson
Adress: Skörda, Vislanda
Berättat av:
Född år 1880 i Vislanda

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

På stranden blommade vårlökar, och vattenytan var stilla och klar som en spegel. När vi hunnit till "flathallarna" började kyrkklockorna ringa. Mor blev då ängslig och påskyndade sina steg, för hon trodde det "ringde samman", men sen hörde hon att det "ringade andre."

Då vi kommo fram till kyrkan, gingo vi genom den lilla södra luckan in på kyrkogården. Så snart mor steg in på kyrkogården, knäppte hon sina händer omkring psalmboken och läste tyst Fader vår. Därefter bad hon mig läsa tyst samma bön. Sedan gingo vi omkring på kyrkogården och tittade på gravarna och på de små träkorsen. Över somliga träkors var spikat en hatt av pleckplåt, för regnet ej skulle skölja bort namnen och årtalen som stodo målade på korsen. På den tiden var kyrkogården ingen "stengård". Då fanns där endast några få gravstenar.

På kyrkogården var fullt av kyrkfolk, särskilt kvinnor och barn, som gingo och tittade på gravarna, liksom vi, och mor hälsade än på den ena och än på den andra av sina bekanta och pratade med dem. Och jag skulle naturligtvis också hälsa och niga vackert. Min far och min bror Johan voro också med vid

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:9

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år 1880 i Vislanda

9.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kyrkan, men de stodo nere på sockenstugården och pratade med gubbarna. Min far och bror gingo senare till kyrkan än mor och jag, ty de beräknade att de gingo fortare än vi.

Då det började ringa samman, nego kvinnorna djupt och alla männen blottade sina huvuden. Då vi kommo in i kyrkan och satt oss i vår "stol"(kyrkbänk), föll mor på knä, knäppte händerna omkring sin psalmbok, som hon höll framför sitt ansikte samt lutade sig framåt och bad tyst Fader vår. Hon knäböjde även både då syndabekännelsen och Välsignelsen lästes från altaret. Jag såg, att min far också gjorde detsamma. Inte alenast mina föräldrar gjorde detta utan flertalet av de äldre männen och kvinnorna. Å, vad jag minnes väl dessa gamla, grånade, fromma människor, som för längesedan äro borta för alltid. Under predikan, som pågick halvvannan timme, bjödo kvinnorna varandra på "kyrkekryddor". Somliga av dem, som sutto i en och samma "stol", bjödo antingen på sockerpenna, pastiller, eau de cologn, pepparnejlikor eller en bit ingefära, som de fingo bita på. Alla hade med sig någon blomma att lukta på, och min mor utdelade av sina pingstliljor till dem som inte

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 7672:10.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941. Född år 1880 i Vislanda

10.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

hade några. De gamle rare gummorna, voro så snälla mot mig. Av en av dem fick jag en grann papperskaramell, av en annan två rödrandiga sockerpenna. Och av "Stina till Munters", som satt bakom oss i Lönshulta "stol", fick jag en stor vetebulle. Jag blev så glad för allt vad jag fick, så jag steg upp och neg och tackade. Och min mor nickade åt gummorna och tackade också. Men om jag ej hade blygits, hade jag genast givit bort min vetebulle till en treårig gosse, som satt i sin mors knä längre fram i kyrkan. Han hade troligen bett sin mor om mat, men när han ingen fick, steg han upp i sin mors knä, började ruska henne i håret och sade så högt att det hördes över hela kyrkan: "Moä ja vill ha bö(bröd)!"

När kyrkfolket gick ut ur kyrkan gingo männen först, medan kvinnorna sutto kvar i bänkarna, därpå gingo kvinnorna ut. Sedan stannade männen nere på sockenstugården och pratade med varandra en stund, och kvinnfolken stannade utanför kyrkdörren, utbytte hälsningar och "pratade om vad de hade hört av sedan de sist träffades. När vi sedan gingo ifrån kyrkan hade vi sällskap med de kyrkobesökarna som gingo åt vårt håll.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672: 11.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

11.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Då jag var nio år gammal gick jag ensam över tre mil på dagen på Pingstaftonen. Detta låter kanske otroligt, men är dock sant. På morgonen blev jag väckt kl. 7 Jag skulle då bära en kanna mjölk till Vislanda, till postmästare Bergdahls, där vi lämnade mjölk. Vi bodde cirka 4 kilometer från denna plats. När jag sedan kom därifrån, bad far mig, att jag skulle gå till Gottåsa och köpa 2 lit. brännvin. Far lämnade mig två fyrkantiga, gammaldags flaskor av glas, däri jag skulle låta tappa brännvinet, som jag skulle köpa. Mor svempte en ren handuk omkring vardera flaskan och satte ned dem i en armkorg, däri jag skulle bära flaskorna, för de ej skulle gå sönder.

Jag tog min korg och traskade åstad barfotad stora landsvägen till Gottåsa gästgivaregård, dit vi hade ungefär 4½ kilometer. När jag kom bort i Gottåsa skog, låg en berusad luffare på vägkanten. När jag kom i närheten av honom, kröp han upp på landsvägen. Jag blev då rädd, vände om och sprang mot hemmet. När jag sprungit ett stycke, mötte jag en gammal man, som bodde i närheten av vårt hem och hette Gustaf Sjölander. Jag började nu gråta, och omtalade för honom vad jag skulle gå, och att jag inte tordes gå längre, för jag sett en full luffare. "Följ du

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:12.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

12.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med mig, så behöver du inte vara rädd. Jag ska också gå till Gottåsa", sa Sjölander. Jag följde nu med honom. Men när vi gingo förbi luffaren, frågade han mig vad jag hade i korgen och om jag hade några pengar.

När vi kommo till Gottåsa, gingo vi in i utskänkningsrummet. Därinne var många som hade samma ärende som vi. Gästgivar-ens döttrar, Johanna och Blenda expedierade. När jag fått brännvinet tappat i mina flaskor, frågade jag vad det kostade. "1 krona litern", blev svaret. Jag framlämna då tvåkronan som far sände med mig. En gammal humoristisk gubbe, som kallades "Petter i Ingtaket", och som hade samma ärende som jag, sa då spydigt: "Mamsellen sa em kro-na lit-än. Då ä då inget öknamn, fö lite ä dä te en liter. Men di ville väl ha att såät, ty gingen dä härana systematet kom te, kostade en kanna brännvin en krona, å dä va närapå tre gangä meä te en kanna, än te en liter."

Så snart jag hade kommit ifrån Gottåsa, och ätit middag, frågade mor, om jag ville gå till Rödjan till min äldsta syster, som var gift och bodde där. Och det ville jag gärna göra. Mor ville sända till min syster en råmjölkpannkaka, som hon bakat

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672 : 13.

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

13.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dagen förut. Mor knöt pannkakan i ett knyte, och förmanade mig, att bära knytet stilla, så pannkakan ej gick sönder. Vägen till Rödjan var cirka en half mil från vårt hem, men jag gick en genväg som var något närmare. Min syster blev så glad för jag kom till henne. Och hon förvånade sig över, att jag kunnat bära pannkakan så stilla så den var alldeles hel. Jag stannade sen hos min syster hela eftermiddagen.

Då jag kom hem på kvällen, fick jag bannor av mor, för jag varit så länge. "Nu måste du genast ge dig iväg till Vislanda station med tre stop mjölk, som "Magnus Abrahamssons Älin" (skräddaremästare Magnus Abrahamssons fru) har beställt av mig. Här är ingen till att hå dit i kväll, utan du. Martina, Ida och Johan har gått till Boansö, till farbror och faster. Sedan skall de gå därifrån till Virestad kyrka i morgon. Jag vill ogärna gå bort omigen. Men jag måste lyda mor.

När jag gick till Vislanda, fick jag gå oantastad hela vägen. Men när jag gick hem började det skymma i sommarkvällen. Och då hade en del ungdomar samlat sig i Hönetorps skog där de brukade dansa på en slätt, rund plan¹⁾ mitt på vägen. När några

1) som kallades dansplanen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M. 7672:14

Landskap: Småland Upptecknat av: Blenda Andersson
Härad: Allbo Adress: Skörda, Vislanda
Socken: Vislanda Berättat av:
Uppteckningsår: 1941 Född år 1880 i Vislanda

14.
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ynglingar fick se, att jag gick ensam, sprungo de emot mig och
u#slungade de ohyggligaste ord. Jag blev då rädd och började
springa så bra jag orkade, och jag tordes ej stanna förrän jag
kom mitt för Hästhagen. Men då trodde jag, att hjärtat hoppade
ur bröstet på mig. Men när jag gått några steg, sprang jag
i gen.

Följande morgon då jag vaknade, kände jag mig mörbultad i
hela kroppen.

Skriv endast på denna sida!